

Otázka: Občanské právo, občanské soudní řízení, rodinné právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Bambuca

- prameny občanského práva, právo věcné a závazkové
- podstata občanského soudního řízení, účastníci
- prameny rodinného práva a příklady právních vztahů, které upravuje rodinné právo
- vznik a zánik manželství, pojetí rodiny, náhradní výchova a sociálně - právní ochrana dětí, vyživovací povinnosti

→ **právo**

OBČANSKÉ PRÁVO

Upravuje vztahy mezi občany navzájem, mezi fyzickými a právnickými osobami a mezi nimi a státem

Stanovuje pravidla vlastnických poměrů a vztahy vyplývající z práva na ochranu osobnosti

Občanskoprávní vztahy

Mají účastníky, předmět a obsah

Fyzické osoby, právnické osoby, stát

Právo na ochranu své osobnosti – ochrana života, zdraví, cti, důstojnosti, soukromí, jména...

Právnické osoby – mají práva a povinnosti, právo na ochranu svého názvu a dobré pověsti

Možnost za sebe nechat jednat zástupce

- Vztahy k věcem – věcná práva
- Vztahy k osobám – závazková, obligační práva

Právní úkon

= projev vůle směřující ke vzniku, změně nebo zániku práv nebo povinností

Vůli lze projevit jakkoliv, pokud je zřejmý její obsah, jak výslovně (ústně, písemně). Tak jednáním (např. spálením závěti) či opomenutím (nenapsáním závěti).

Právní úkony: typické (např. kupní smlouva)

atypické

Podle počtu stran: jednostranné (např. závěť)

dvojstranné (např. darovací smlouva)

vícestranné (např. smlouva o sdružení více osob)

Adresované

Neadresované (např. vyhlášení veřejné soutěže)

- **Prameny občanského práva**

Občanský zákoník - zákon č. 40/1964 Sb.

Občanský soudní řád - zákon č. 99/1963 Sb.

Zákon o ochraně osobních údajů - zákon č. 101/2000 Sb.

Občanský zákoník - upravuje:

- vlastnická (věcná) práva - vztahy k věcem, zejména právo vlastnické, právo držby a věcná práva k věcem cizím
- dědická práva - způsob převodu práv a povinností zemřelé osoby na jejího právního nástupce, dědice
- závazková práva - vzájemná práva a povinnosti mezi účastníky občanskoprávních vztahů, občanskoprávní smlouvy (kupní, cestovní, pojistná,...)

- **Právo věcné (vlastnické)**

Zaručuje vlastníkovu oprávnění předmět svého vlastnictví držet, užívat a nakládat s ním – prodat, darovat, zničit

Má nejvyšší ústavní ochranu

Zbavit někoho vlastnictví (vyvlastnit) lze jen za výjimečných okolností (ve veřejném zájmu na základě zákona) – vlastníkovu je poskytnuta náhrada

Vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje (např. neprávem zadržuje jeho vlastnictví)

Vlastník musí respektovat práva jiného, především tzv. *sousedská práva* (nesmí být ohrožena sousedova stavba, nesmí se obtěžovat hlukem, prachem, kouřem, zápachem, odpady, světlem či stíněním, na sousedův pozemek nesmí vnikat puštěná zvířata)

Vlastnictví lze nabýt smlouvou (kupní, darovací), děděním, rozhodnutím státního orgánu (např. v případě exekuce)

Kdo najde ztracenou věc, je povinen ji odevzdat vlastníkovu nebo státnímu orgánu (obecnímu úřadu), nepřihlásí-li se vlastník do 1 roku, nález připadá státu, nálezce má právo na nálezné ve výši 10% ceny nálezku

Podílové spoluvlastnictví – když vlastní věc více lidí, podílejí se na právech a povinnostech, o hospodaření se společnou věcí rozhodne většina

Vlastnictví v manželství – společné jmění, obvyklou správu vykonává každý z manželů,

v závažných úkonech je třeba souhlas obou manželů (např. prodej bytu), při majetkovém vyrovnání při rozvodu se vychází z toho, že podíly obou manželů jsou stejné

- **Dědické právo**

Řeší přechod majetku zemřelé osoby (**zůstavitele**) na pozůstalé osoby (**dědice**)

Dědění: ze závěti – prvotní dokument pro dědické nástupnictví

ze zákona – pokud neexistuje závěť, dědici daní zákonem

Závěť – člověk ji může napsat vlastní rukou (a vlastnoručně ji podepsat) nebo zřídit za účasti svědků ve formě notářského zápisu

Ustanovuje dědice a jejich podíly (věci a práva, která jim mají připadnout)

Nezletilí potom musí zdědit alespoň tolik, kolik jim přiznává zákon

Zletilí potomci musí zdědit aspoň polovinu dědického podílu

Závěť se ruší pozdější platnou závětí, odvoláním závěti, nebo zničením listiny

Odúmrtí – majetek, který připadne státu, když nejsou dědici

Ze zákona – čtyři skupiny:

1. Rovným dílem manžel/ka a děti zůstavitele (příp. děti dětí)

Pokud zemřelý neměl děti:

1. Manžel/ka - polovina majetku, rodiče zemřelého a ti, kdo s ním poslední rok života žili ve společné domácnosti
2. Sourozenci zemřelého a ti, kdo s ním poslední rok života žili ve společné domácnosti
3. Prarodiče zůstavitele, příp. jejich děti

Vydědění - možnost vydědit potomka - neposkytl-li zůstaviteli potřebnou pomoc ve stáří nebo nemoci, neprojevuje-li o zůstavitele opravdový zájem, byl-li odsouzen pro úmyslný trestný čin na nejméně jeden rok k odnětí svobody, vede-li trvale nezřízený život (může dědit pokud mu to zůstavitel odpustí)

Pokud se dědic dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli či jeho rodině anebo zavrženíhodného chování proti projevu jeho poslední vůle - nedědí

- **Právo závazkové**

Vzniká z právních úkonů, zejména ze smluv

Z platného závazku je dlužník povinen něco dát (*dare*), konat (*facere*), něčeho se zdržet (*non facere*) nebo něco trpět (*pati*), věřitel je oprávněn to od něj požadovat

Odpovědnost za vady - ten, kdo přenechá věc jinému za úplatu, odpovídá za to, že věc je nezávadná a lze ji použít podle ujednání ve smlouvě, jestliže vadu nelze odstranit, je možné smlouvu zrušit

Závazky zanikají včasným a řádným splněním, příp. dohodou

Smlouva – nejběžnější dvojstranný právní úkon, vzniká konsenzem smluvních stran (úplným přijetím nabídky), uzavření smlouvy předchází návrh na uzavření

Smlouva je uzavřena okamžikem, kdy nabývá účinnosti přijetí návrhu na uzavření smlouvy

Odstoupení od smlouvy – občanský zákoník přesně stanoví, kdy může účastník od smlouvy odstoupit, odstoupením se smlouva ruší

Spotřebitelské smlouvy – mezi spotřebitelem a dodavatelem (např. kupní, o dílo)

Ústní – ústní dohoda, koupě (doporučuje se doklad)

Písemná – koupě nemovitosti, auta – koupě je někde zapsána (katastr nemovitostí, registr vozidel)

- Kupní smlouva – prodávající má povinnosti odevzdat kupujícímu předmět koupě, kupující jej musí převzít a zaplatit za něj (prodej v obchodech, koupě bytu,...)
- Darovací smlouva – dárce něco bezúplatně přenechává nebo slibuje obdarovanému, ten dar nebo slib přijímá
- Smlouva o dílo – ten, komu bylo dílo zadáno (zhotovitel) se objednateli zavazuje, že jej za sjednanou cenu provede na své nebezpečí
- Smlouva o půjčce – věřitel nechá za úplatu nebo bezúplatně dlužníkovi věci (peníze), dlužník se zavazuje je vrátit do dohodnuté doby
- Smlouva o výpůjčce – výpůjčitel má právo věc po dohodnutou dobu bezplatně užívat, je povinen chránit věc před poškozením, ztrátou nebo zničením, je povinen ji vrátit nejdéle do konce stanovené doby
- Nájemní smlouva – pronajímatel přenechává nájemci věc za úplatu (nájemné), aby ji dočasně užíval
- Smlouva o úschově – schovatel převezme od složitele movitou věc do úschovy, řádně ji

- opatruje, složitel je povinen nahradit náklady + odměna za uschování (není povinná)
- Smlouva o ubytování – ubytovatel poskytne za smluvenou cenu ubytování na smluvenou dobu (hotel, ubytovna)
 - Smlouva o přepravě osob a nákladů – cestující má právo, aby ho přepravce za stanovené jízdné dopravil do místa určení řádně a včas (smlouva-jízdenka), odesílatel má právo, aby mu dopravce za poplatek přepravil zásilku do místa určení, popř. ji vydal určenému příjemci
 - Smlouva o vkladu – vzniká mezi vkladatelem a peněžním ústavem složením vkladu (vkladní knížky, vkladové listy,...)
 - Pojistná smlouva – pojistitel se zavazuje poskytnout plnění při nahodilé události (zranění, dopravní nehoda), pojištěnec je povinen platit pojistné
pojistit lze majetek (poškození, ztráta, odcizení), fyzickou osobu (zranění, smrt), odpovědnost za škodu (na životě, zdraví, majetku)
sociální pojištění – zvláštní druh, veřejnoprávní pojištění občanů pro případ nemoci, úrazu, stáří,...
 - Cestovní smlouva – provozovatel (cest. kancelář) se zavazuje zákazníkovi poskytnout zájezd, zákazník se zavazuje zaplatit smluvní cenu
 - Pracovní smlouva – fyzická osoba a zaměstnatel uzavírají pracovní poměr
 - Zakladatelská smlouva – uzavírána zakladateli společnosti

- **Občanské soudní řízení**

Právem upravený postup při rozhodování sporů v soukromé oblasti

Upravuje je občanský soudní řád

Zahájení řízení – na základě **žaloby** = návrh toho, kdo se domáhá rozhodnutí

Účastníci jsou:

| Strana 8 | Odkaz:

<https://studijni-svet.cz/obcanske-pravo-obcanske-soudni-rizeni-rodinne-pravo/>

Navrhovatel (žalobce) – ten, kdo uplatňuje svá práva

Odpůrce (žalovaný) – ten, po kom je požadováno splnění povinností

Žaloba – musí obsahovat označení žalobce i žalovaného (jméno, bydliště, popř. povolání, IČO), vylíčení rozhodujících skutečností věci, návrhy důkazů k tvrzení žalobce a formulaci toho, čeho se žalobce domáhá

Návrh může požadovat rozhodnutí ve věci:

- Osobního vztahu – např. rozvod manželství, způsobilost k právním úkonům, prohlášení za mrtvého
- Plnění, které vyplývá ze zákona či z právního vztahu – např. za dodané zboží, pokuty, náhrady za škody,...
- Určení, zda existuje právní vztah nebo právo – určovací žaloba, např. zda bylo smlouva platně uzavřena

Zásady občanského soudního řízení

- Zásada dispoziční – soud rozhoduje o návrhu tak, jak jej žalobce uplatnil
- Důkazní povinnost mají účastníci – navrhnou důkazy k prokázání svých tvrzení, soud je provádí (výslechy svědků, znalecké posudky,...)
- Každý účastník má možnost vyjádřit se – vyjadřuje se k tvrzení druhého účastníka i ke všem důkazům
- Náklady řízení nesou účastníci – za návrh na zahájení řízení se platí poplatek

Rozhodnutí soudu:

Rozsudek

Usnesení

Možnosti proti rozhodnutí soudu:

Řádné (odvolání) – druhý stupeň řízení, dokud rozhodnutí nenabylo právní moci

Mimořádné (obnova řízení, dovolání) – když se objeví nové skutečnosti nebo důkazy, po nabytí právní moci

RODINNÉ PRÁVO

Upravuje vznik a zánik manželství, vztahy mezi manželi, rodiči, dětmi a dalšími příbuznými a právní vztahy při náhradní výchově dětí

Rodina – sociální a ekonomická skupina, primární skupina – nejvýznamnější v procesu socializace

Rodinné právo upravuje jen jádro rodiny – vztah mezi mužem, ženou a dětmi žijícími (obvykle) v jedné domácnosti → základní sociální jednotka, členové si poskytují morální a materiální pomoc, starají se jeden o druhého

Rodina v širším slova smyslu – všichni pokrevní příbuzní (dětí sourozenců, sourozenci rodičů,...) a jejich rodiny, tyto vztahy nemají v právu prakticky žádný význam

| Strana 10 | Odkaz:

<https://studijni-svet.cz/obcanske-pravo-obcanske-soudni-rizeni-rodinne-pravo/>

Osoba blízká – místo pojmu příbuzný – potomek, přímý předek, sourozenec, manžel,...

- **Prameny rodinného práva**

Zákon o rodině – zákon č. 94/1964 Sb.

Manželství

Trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem, hlavním účelem je založení rodiny a řádná výchova dětí

Manželství je uzavřeno svobodným souhlasem muže a ženy

Nutná přítomnost dvou svědků, zápis do matriky

- **Vznik manželství**

- Občanský sňatek – prohlášení před státním orgánem (starosta, primátor, pověřený člen zastupitelstva obce/města)
- Církevní sňatek – před orgánem státem registrované církve

Podmínky uzavření manželství:

- Snoubenci si vyberou, zda budou užívat společní příjmení jednoho z nich, nebo jestli si nechají každé vlastní, prohlásí, jako příjmení budou mít děti
- Musí předem poznat své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav

- Musí být starší 18 let, aby byla zaručena jejich fyzická i morální vyspělost, výjimečně může soud udělit povolení k uzavření manželství i 16letým
- Uzavřít manželství mohou osoby opačného pohlaví, od r. 2006 je v ČR povoleno i registrované partnerství

Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti – specifikuje je Zákon o rodině

Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o své děti, vytvářet zdravé rodinné prostředí

Společně rozhodují o záležitostech rodiny – majetkové situace, starají se o uspokojování potřeb rodiny

Pokud spolu muž a žena žijí ve společné domácnosti, ale neuzavřeli manželství: druh – družka

Jejich vztah není právně upraven – problematické např. při úmrtí jedné z osob – otázka dědictví

- Zánik manželství

- Smrtí jednoho z manželů (prohlášením za mrtvého)
- Rozvodem – rozvést může pouze soud, pokud je manželství trvale rozvráceno, soud přihlíží k zájmům nezletilých dětí – stanoví, kterému rodiči budou svěřeny do výchovy, jak bude který rodič přispívat na jejich výživu, dohodnou-li se rodiče sami, soud musí jejich dohodu schválit

- **Právní vztahy, které upravuje rodinné právo**

Ustanovuje je Zákon o rodině

Práva a povinnosti rodičů a jejich dětí

Vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost, náhradní výchova

- **Vyživovací povinnost** – poskytování finančních prostředků tomu, kdo není schopen se o svou výživu sám postarat, především vyživování povinností rodičů vůči dětem, dokud se neživí sami (tedy i zletilým, ale např. nezaměstnaným)

Děti mají vyživovací povinnost vůči rodičům, pokud jej nedokáže zabezpečit manžel rodiče

Vyživovací povinnost existuje i mezi manželi navzájem – pokud osoba tuto povinnost neplní, může ji nařídit soud

Rodičovská zodpovědnost

Nemanželské dítě má ke svým rodičům stejná příbuzenská práva a povinnosti jako manželské

- Péče o zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj nezletilého dítěte
- Zastupování nezletilého dítěte v právních úkonech
- Řádná správa jmění dítěte

Narozením dítěte vzniká jeho příbuzenský vztah k rodičům

Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte

Rodiče jsou povinni chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání, dohlížet nad ním

Rodiče mají právo užít přiměřených výchovným prostředků, ale nesmí ohrozit jeho zdraví a

důstojnost

Při pochybnosti o otcovství:

Testy DNA nebo

- Jestliže se narodí dítě provdané ženě do třístého dne od zániku manželství, je za otce požadován manžel
- Souhlasným prohlášením obou rodičů
- Rozhodnutím soudu

Dítě žijící ve společné domácnosti s rodiči je povinno jim dle svých možností pomáhat, ctít je a respektovat, přispívat na úhradu společných potřeb rodiny (pokud má příjem)

Starší dítě má právo svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů, která se podstatně týkají jeho osoby

Pokud rodiče neplní své povinnosti a výchova dítěte je ohrožena, může sociálně-právní orgán ochrany dětí učinit opatření, aby stav napravil:

- Napomene dítě, jeho rodiče a osoby, které řádnou výchovu narušují
- Stanoví nad dítětem dohled a uloží dítěti omezení (např. zakáže návštěvu nevhodných podniků a zábav)
- Svěří dítě do výchovy jiné osoby (přednostně příbuznému, např. prarodičům)

- **Náhradní výchova**

| Strana 14 | Odkaz:

<https://studijni-svet.cz/obcanske-pravo-obcanske-soudni-rizeni-rodinne-pravo/>

Zákonnými zástupci dítěte jsou jeho rodiče – nesou zodpovědnost za jeho výchovu a hmotné zabezpečení

Pokud se o dítě nemohou postarat rodiče, stará se o jeho výchovu stát

Kolektivní forma:

- Ústavní výchova – v případě, že je výchova dítěte vážně ohrožena a pokud není možné nalézt žádná jiná výchovná opatření, musí být nařízena soudem, trvá do zletilosti dítěte
- Ochranná výchova – soud ji ukládá za protiprávní jednání
- Pěstounská péče v SOS vesničkách – u dětí, které nelze osvojit, nebo k tomu rodiče nedali souhlas

Individuální forma:

- *Opatrovnictví/svěření do výchovy* – při střetu zájmů rodičů a dětí, ohrožení majetkových zájmů dětí, opatrovník má práva a povinnosti pouze v záležitostech, které vymezil soud
- *Pěstounská péče* – dítě je svěřeno do péče fyzické osoby – pěstouna, ten dostává od státu příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměnu za práci pěstouna, pěstoun je oprávněn rozhodovat o běžných záležitostech dítěte, pěstounská péče trvá jen do plnoletosti dítěte, nemění se právní vztahy s pokrevními rodiči
- *Poručenství* – stanoví jej soud, pokud rodiče zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, poručník dítě vychovává, zastupuje a spravuje jeho majetek místo rodičů, většinou někdo z příbuzných nebo osoba blízká dítěti a rodině, poručník nemá vyživovací povinnost vůči dítěti
- *Osvojení (adopce)* – právně vytvořené rodinné pouto, mezi osvojitelem a osvojenecem vzniká stejný právní vztah jako mezi dítětem a rodičem, zanikají příbuzenské vztahy k původní rodině, osvojenec přebírá příjmení svých osvojitelů, osvojit lze dítě starší jednoho roku a mladší 18 let, musí s tím souhlasit pokrevní rodiče

- **Sociálně právní ochrana dětí**

Pomoc od státu

ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny